

Suomen lakisääteinen yhteistakuujärjestelmä työeläkepuolella

Laura Suominen

Kesäkuu 2025

Tiivistelmä

Tässä työssä käsitellään suomalaisten eläkelaitosten lakisääteistä yhteistakuujärjestelmää. Tässä työssä eläkelaitoksella tarkoitetaan työeläkeyhtiötä, eläkekassoja ja eläkesäätiöitä. Työeläkevakuuttamista järjestävät yksityiset ja julkiset tahot. Työeläkkeiden rahoitus jakautuu yksityisen ja julkisen alan kesken. Eläkkeen maksamisesta eläkkensaajalle vastuussa oleva eläkelaitos määrätään viimeisen eläkelaitoksen periaatteella.

Yhteisvastuuseen perustuvan takuujärjestelmän tarkoituksena on turvata eläkkeet ja etuudet tilanteessa, jossa eläkelaitoksen varat eivät riitä kattamaan eläkkeitä ja etuuksia. Eläkelaitoksen vakavaraisuutta seurataan vakavaraisuusrajan ja vähimmäispääomavaatimuksen avulla, jotta eläkelaitoksen vastuulla olevien eläkkeiden ja etuuksien voidaan katsoa olevan turvattuina.

Eläkelaitoksilla on yhteinen konkurssiyhteisvastuu, mikä tarkoittaa sitä, että yhden eläkelaitoksen konkurssissa muut eläkelaitokset hoitavat eläkelaitoksen kattamattomat eläkkeet ja etuudet. Suomessa muutama eläkelaitos on ajautunut selvitystilaan tai konkurssiin. Kaikkien eläkelaitosten kohdalla eläkkeet ja etuudet on kuitenkin saatu pidettyä turvattuina.

Konkurssivastuuseen liittyy ongelmakohtia, joita ovat konkurssiyhteisvastuu itsessään, konkurssipesän varojen käyttö, vakavaraisuusasteen heikkeneminen vakuutuskantaa vastaanotettaessa, osakkaiden vastuun laajuus, konkurssista johtuvat vaikeat tilanteet asiakkaille sekä eläkkeen ja etuuksien saajille sekä markkinakorrelaatio. Suomessa on käytössä lakisääteisten vahinkovakuutusten yhteistakuujärjestelmä, joka eroaa työeläkkeiden yhteistakuujärjestelmästä.

This study examines the statutory joint guarantee system of Finnish pension institutions. In this context, pension institutions refer to pension insurance companies, pension funds, and pension foundations. Pension insurance is organized by both private and public entities. The financing of pensions is divided between the private and public sectors. The pension institution responsible for paying the pension to the pensioner is determined based on the principle of the last pension institution.

The purpose of the guarantee system, based on joint liability, is to secure pensions and benefits in situations where a pension institution's funds are insufficient to cover the pensions and benefits. The solvency of pension institutions is monitored through the solvency limit and minimum capital requirements, ensuring that the pensions and benefits under the responsibility of the pension institution are secured.

Pension institutions share a common bankruptcy liability, meaning that in the event of one pension institution's bankruptcy, other pension institutions will cover the unpaid pensions and benefits of the bankrupt institution. Although a few pension institutions in Finland have gone into liquidation or bankruptcy, pensions and benefits have nevertheless been maintained as secure for all pension institutions.

Bankruptcy-related liability has its issues, including the bankruptcy liability itself, the use of the bankruptcy estate's assets, the deterioration of solvency ratios when accepting an insurance portfolio, the scope of shareholders' liability, difficult situations for clients caused by bankruptcy, as well as for pension and benefit recipients, and market correlation. Finland also has a statutory joint guarantee system for non-life insurance, which differs from the joint guarantee system for pensions.

Sisällys

1	Eläketurvan järjestäminen	3
1.1	Työeläketurvan järjestäminen ja rahoitus	3
1.1.1	Yksityiset alat	3
1.1.2	Julkiset alat	4
1.2	Viimeisen eläkelaitoksen periaate	4
2	Yhteisvastuuseen perustuva takuujärjestelmä	5
2.1	Takuujärjestelmän tarkoitus	5
2.2	Konkurssiyhteisvastuu	6
3	Työeläkeyhtiön, eläkesäätiön tai eläkekassan lakisääteinen selvitystila ja konkurssi	7
3.1	Lakisääteinen selvitystila	7
3.1.1	Työeläkeyhtiöt	7
3.1.2	Eläkesäätiöt ja eläkekassat	8
3.2	Eläkelaitosten sopimusoikeus	9
3.3	Konkurssi	10
3.3.1	Työeläkeyhtiöt	10
3.3.2	Eläkesäätiöt ja eläkekassat	10
4	Esimerkkejä selvitystilaan tai konkurssiin ajautuneista eläkelaitoksista	12
4.1	Eläke-Kansa - esimerkki konkurssista	12
4.2	Oma-eläkekassa - esimerkki sopimusoikeudesta	13
4.3	Viabek - esimerkki osakkaiden vastuusta	14
5	Konkurssiyhteisvastuuta koskevan sääntelyn epäkohdat ja ongelmat	15
5.1	Konkurssiyhteisvastuu	15
5.2	Konkurssipesän varojen käyttö	16
5.3	Vakavaraisuuden vaikutus	16
5.4	Osakkaiden vastuu	17
5.5	Vaikeat tilanteet	18
5.6	Markkinakorrelaatio	18
6	Vertailu suomalaiseen lakisääteisten vahinkovakuutusten yhteistakuujärjestelmään	18
6.1	Työtapaturma- ja ammattitautivakuutus	18
6.2	Liikennevakuutus	19

6.3	Potilasvakuutus	19
6.4	Vakuutuksenottajan lisämaksuvelvollisuus	20
6.5	Vakuutusyhtiöille määrättävä yhteistakuumaksu	22
6.6	Vertailu työeläkevakuutuksen ja vahinkovakuutusten yhteistakuujärjestelmien välillä	22
Viitteet		26

1 Eläketurvan järjestäminen

Tässä kappaleessa kerrotaan mitkä tahot järjestävät työeläkevakuuttamista ja miten työeläkkeiden rahoitus hoituu. Lisäksi kerrotaan mitä viimeisen eläkelaitoksen periaate tarkoittaa.

1.1 Työeläketurvan järjestäminen ja rahoitus

Suomessa eläkevakuuttaminen on lakisääteistä. Eläketurvan hoitaminen on hajautettu yksityiseen ja julkiseen alaan.

TyEL- ja YEL-eläkelaitokset, maatalousyrittäjien eläkelaitos ja merimieseläkekassa hoitavat yksityisen alan työeläketurvaa. Julkisella alalla työeläketurvaa hoitavat Keva, Ahvenanmaan maakuntahallitus ja Ortodoksisen kirkollishallituksen eläkekassa.

1.1.1 Yksityiset alat

TyEL-eläkelaitokset hoitavat työntekijän eläkelain (TyEL) mukaista työeläkevakuutusta eli TyEL-eläkkeitä. YEL-eläkelaitokset huolehtivat yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisista YEL-eläkkeistä. Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) huolehtii maatalousyrittäjien ja apurahansaajien työeläketurvasta eli MyEL-eläkkeistä. Merimieseläkekassa (MEK) huolehtii merenkulkijoiden työeläketurvasta eli MEL-eläkkeistä.

Suomessa työntekijöiden eläkelakien (TyEL ja MEL) mukaisesti työeläkkeet kustannetaan osittain rahastoivalla järjestelmällä, mikä tarkoittaa sitä, että osa maksuista rahastoidaan ja osa käytetään suoraan eläkkeiden maksumun. Osittain rahastoivan järjestelmän seurauksena eläkkeeseen kuuluu tasausosa ja rahastoitu osa. Tasausosa eli yhteisesti kustannettava osa kustannetaan jakojärjestelmällä eli kunkin vuoden työeläkemaksuilla. Tasausosa on eläkelaitosten yhteisellä vastuulla. Rahastoitu osa kustannetaan rahastoista, jotka on kartutettu aiemmin maksetuista työeläkemaksuista ja niiden tuotoista. Näistä rahastoihin talletetuista varoista muodostuu vastuuvélka tuleville eläkkeensaaajille. Rahastoitu osa on yksittäisen eläkelaitoksen vastuulla. TyEL- ja MEL-eläkkeiden kustantamiseksi käytetään lakisääteisiä työeläkemaksuja, joita maksavat sekä työnantajat että työntekijät. Saaduista työeläkemaksuista suurin osa kuluu jakojärjestelmän mukaisesti samanhetkisten eläke-etuuksien kustantamiseen ja pienempi osa rahastoidaan. Valtio rahoittaa MEL-eläkkeistä vajaan kolmanneksen. [1]

Yrittäjien eläkelakien (MYEL ja YEL) mukaisesti yrittäjien eläkkeet kustannetaan eläkelaitosten yhteisellä vastuulla olevalla jakojärjestelmällä sekä tarvittaessa valtion osuudella. Yrittäjien eläkemaksuista ei kartuteta rahasto-

ja. Yrittäjä maksaa YEL:n ja MYEL:n mukaisen vakuutusmaksun kokonaan itse. [1]

Rahastaminen tapahtuu eläkekohtaisesti. Suurin osa rahastoinnista tapahtuu vanhuuseläkkeisiin ja pienemmissä määrin työkyvyttömyyseläkkeisiin. Täysin rahastoimattomia eläkkeitä ovat perhe-eläkkeet, työuraeläkkeet, osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet sekä osa-aikaeläkkeet, joiden lisäksi indeksikorotuksia ei rahastoida. Rahastoinnista saadut sijoitustuotot kasvattavat eläkevaroja. [3]

1.1.2 Julkiset alat

Julkisten alojen eläkelaisissa (JuEL) säädetään työansioden perusteella määräytyvästä Kevan jäsenyhteisön, valtion, evankelis-luterilaisen kirkon, Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Pankin palveluksessa olevien eläketurvasta. Keva vastaa kunta-alan eläkkeiden rahoituksesta sekä huolehtii kunta-alan, valtion, evankelis-luterilaisen kirkon, Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Pankin henkilöstön työeläketurvan toimeenpanosta. Kirkon eläkerahasto vastaa evankelis-luterilaisen kirkon henkilöstön eläkkeiden rahoituksesta, Kansaneläkelaitos vastaa Kansaneläkelaitoksen henkilöstön eläkkeiden rahoituksesta sekä vastaavasti Suomen Pankki vastaa henkilöstönsä eläketurvan rahoituksesta. [2] Valtion Eläkerahaston (VER) tehtävä on valtion eläkemenoihin varautuminen sekä eläkemenojen tasaaminen. VER vastaa valtion eläkevarojen sijoittamisesta ja auttaa valtiota varautumaan tulevaisuudessa maksettavien eläkkeiden rahoitukseen. [26] Julkisten alojen työeläkkeet kustannetaan jakojärjestelmillä puskurirahastoilla. [1]

1.2 Viimeisen eläkelaitoksen periaate

Suomessa eläkelaitoksia on useita, mikä tarkoittaa sitä, että henkilö voi olla työuransa aikana vakuutettuna useammassa eri eläkelaitoksessa, jos henkilöllä on useampia työnantajia. Kun työntekijä siirtyy eläkkeelle, eläkkeen myöntää ja maksaa se eläkelaitos, jossa työntekijä on viimeisimpänä ollut vakuutettuna. Tätä kutsutaan viimeisen laitoksen periaatteeksi (VILMA). Eläkelaitokset kuitenkin vastaavat itse vastuullaan olevasta eläkkeen osasta eläkkeen maksamisen loppumiseen asti. Koska vain yksi eläkelaitos maksaa koko henkilön eläkkeen, eläkelaitokset saattavat maksaa eläkkeen osia toisten eläkelaitoksien puolesta. Kustannukset, jotka eläkelaitos on maksanut toisten eläkelaitosten puolesta, peritään muilta eläkelaitoksilta Eläketurvakeskuksen (ETK) hoitaman kustannustenjakoselvittelyn ja viimeisen laitoksen periaatteen mukaan. [4]

2 Yhteisvastuuseen perustuva takuujärjestelmä

Tässä kappaleessa kuvataan mikä on yhteisvastuuseen perustuvan takuujärjestelmän tarkoitus sekä mitkä ovat eläkelaitosten vakavaraisuusvaatimukset. Kappaleessa kerrotaan myös mitä eläkelaitosten konkurssiyhteisvastuu tarkoittaa.

2.1 Takuujärjestelmän tarkoitus

Eläkelaitokselle kertyy eläkkeistä vastuovelkaa vuosikymmeniksi eteenpäin. Eläkelaitosten tehtävänä on maksaa ja rahoittaa vastuullaan olevat eläkkeet ja etuudet tilanteesta riippumatta. Eläkelaitosten toimintaa säännellään useilla lainsäädännöllisillä vaatimuksilla, joista vakavaraisuussäännökset ovat yksi keskeinen osa. Vakavaraisuussäännöillä varaudutaan vakuutus- ja sijoitustoiminnan riskeihin, joita pyritään hallitsemaan niin, että eläkelaitosten vastuulla olevien eläkkeiden ja etuuksien voidaan katsoa olevan turvattuina.

Aina riskeihin varautuminen ei kuitenkaan onnistu, ja vakavaraisuusvaatimus voi tällöin jäädä täyttämättä. Kun vakavaraisuusvaatimus ei täyty, katsotaan, etteivät eläkelaitoksen vastuulla olevat eläkkeet ja etuudet ole turvattuina. Takuujärjestelmän tarkoitus on turvata eläkkeet ja etuudet tilanteessa, jossa eläkelaitoksen varat eivät riitä kattamaan eläkkeitä ja etuuksia.

Vakavaraisuusvaatimukset

Työeläkeyhtiöiden, eläkesäätiöiden, eläkekassojen ja Merimieseläkekassan vakavaraisuusrajan säännökset ovat kaikilla samat (Laki eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta luku 1, 1 § [8]). Vakavaraisuutta seurataan kahden rajan, vakavaraisuusrajan sekä vähimmäispääomavaatimuksen, avulla. Vakavaraisuuspääomalla tarkoitetaan sitä määrää, jolla eläkelaitoksen varat ylittävät eläkelaitoksen velat. Vakavaraisuusraja perustuu vuodessa tarvittavaan vakavaraisuuspääoman määrään ottaen huomioon vakuutustoiminnan ja sijoitusten riskit. Riskien ollessa suurempia, on myös vakavaraisuusraja suurempi. Vähimmäispääomavaatimus eli vakavaraisuuden vähimmäismäärä suhteutetaan vakavaraisuusrajaan. Työeläkevakuutusyhtiöiden, eläkesäätiöiden ja eläkekassojen vähimmäispääomavaatimus on yksi kolmasosa vakavaraisuusrajasta. (Laki työeläkevakuutusyhtiöstä luku 7, 17 § ja Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 7, 6 § [11] ja [9].)

Vakavaraisuutta turvataan sääntelemällä eläkelaitoksen sijoitustoimintaa useilla tavoin. Laissa eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta (luku 2, 4 § [8]) säädetään, että eläkelaitoksen on

hajautettava sijoitetut eläkevarat turvaavasti ja tuottavasti ottaen huomioon sijoitusten varmuus, tuotto, rahaksi muutettavuus ja monipuolisuus. Laissa säädetään kuinka paljon eläkelaitoksen sijoituksista voi olla sijoitettuna yhteen yhteisöön, yhteen kiinteistöön ja osakesijoituksiin. Jos hajauttamisen rajat ylittyvät, vakavaraisuusraja kasvaa. Lain kolmannessa luvussa säädetään riskiluokista ja vakavaraisuusrajan laskemisesta. Luvussa määritellään muun muassa, miten sijoitukset luokitellaan riskiluokkiin sekä kuinka kunkin riskiluokan riskiarvo ja odotettu tuotto lasketaan vakavaraisuuslaskennassa. Työeläkeyhtiön vakavaraisuuspääoma ja muut yhtiön vakavaraisuuteen vaikuttavat seikat on järjestettävä vakuutetun edut turvaavalla tavalla, ottaen huomioon tuottojen ja kulujen todennäköinen vaihtelu sekä arvioitavissa olevat muut epävarmuustekijät (Laki työeläkevakuutusyhtiöistä luku 7, 19 § [11]).

Vakavaraisuuspääoman tulee aina ylittää vakavaraisuusrajan. Jos vakavaraisuuspääoma alenee vakavaraisuusrajaa pienemmäksi, on eläkelaitoksen laadittava Finanssivalvonnalle taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelma. Taloudellisen aseman tervehdyttämissuunnitelmassa eläkelaitoksen tulee osoittaa, miten vakavaraisuuspääoma saadaan vakavaraisuusrajaa suuremmaksi. Taloudellisen aseman on parannuttava suunnitelman mukaisesti vuoden tai erityisistä syistä Finanssivalvonnan luvalla kahden vuoden kuluessa. (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 7, 13 § [9] ja Laki työeläkevakuutusyhtiöstä luku 7, 20 § [11].)

Jos vakavaraisuuspääoman määrä laskee alle vakavaraisuuspääoman vähimmäismäärän, tulee eläkelaitoksen toimittaa Finanssivalvonnalle lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelma, jossa osoitetaan vakavaraisuuspääoman ylittävän vähimmäisvaatimuksen määrän viimeistään kolmen kuukauden kuluessa. Finanssivalvonta voi jatkaa kolmen kuukauden määräaikaa erityisen painavista syistä vielä toisella kolmella kuukaudella. (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 7, 13§ [9] ja Laki työeläkevakuutusyhtiöstä luku 7, 20§ [11].)

2.2 Konkurssiyhteisvastuu

Eläkelaitoksilla on yhteinen konkurssiyhteisvastuu. Yhden eläkelaitoksen konkurssissa muut eläkelaitokset hoitavat eläkelaitoksen kattamattomat eläkkeet ja etuudet. Vastuu kattamattomista eläkkeistä ja etuuksista jaetaan eläkelaitoksille ja Merimieskassalle eläkelaitoksessa tai Merimieskassassa vakuutettujen työansioden mukaisessa suhteessa (Työntekijän eläkelaki luku 12, 181 § [21]). Eläkelaitoksen konkurssi ei vaikuta nykyisiin eikä tuleviin eläke-etuuksiin, työeläkkeen määrään, karttumaan, eläkeikään eikä eläke-oikeuteen. Edellä luetellut pysyvät aina turvattuina takuujärjestelmän ansiosta.

3 Työeläkeyhtiön, eläkesäätiön tai eläkekassan lakisääteinen selvitystila ja konkurssi

Tässä kappaleessa kerrotaan millä edellytyksillä työeläkeyhtiö, eläkesäätiö tai eläkekassa asetetaan lakisääteiseen selvitystilaan ja mitä lakisääteisessä selvitystilassa ja konkurssissa tapahtuu.

3.1 Lakisääteinen selvitystila

Jos työeläkeyhtiön vakavaraisuuspääoma on vähimmäispääomavaatimusta pienempi eikä tilannetta ole korjattu vaaditussa määräajassa lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelman mukaisesti, tulee työeläkeyhtiö asettaa lakisääteiseen selvitystilaan. (Vakuutusyhtiölaki luku 23, 2 § [24]) Vastaavasti, jos eläkesäätiön tai eläkekassan vakavaraisuuspääoma on vakavaraisuusrajaa tai vähimmäispääomaa pienempi eikä tilannetta ole korjattu vaaditussa määräajassa, tulee eläkesäätiö tai eläkekassa asettaa lakisääteiseen selvitystilaan (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 13, 2 § [9]). Tässä työssä ei käsitellä muita lakisääteiseen selvitystilaan asettamisen syitä.

Lakisääteisessä selvitystilassa olevalle työeläkeyhtiölle, eläkesäätiölle tai eläkekassalle valitaan yksi tai useampi selvitysmies, joka hoitaa selvitystilassa olevan eläkelaitoksen asioita (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 13, 8 § [9] ja Vakuutusyhtiölaki luku 23, 6 § [24]).

3.1.1 Työeläkeyhtiöt

Selvitystilassa olevalle työeläkeyhtiölle tulee mahdollisimman pian tehdä suunnitelma vakuutuskannan luovuttamisesta yhdelle tai useammalle eläkelaitokselle. Selvitysmies voi tehdä toisen työeläkeyhtiön kanssa suunnitelman vakuutuskannan tai sen osan luovuttamisesta siten, että vakuutukset jatkuvat vastaanottavassa työeläkeyhtiössä erityisin ehdoin tai rajoituksin, jos se on vakuutettujen etujen mukaista. (Vakuutusyhtiölaki luku 23, 16 § [24].) Työeläkeyhtiö voi luovuttaa vakuutuskannan myös eläkesäätiölle tai eläkekassalle (Laki työeläkevakuutusyhtiöistä luku 10a, 29a § [11]).

Työeläkeyhtiön ollessa selvitystilassa uusia vakuutussopimuksia ei saa enää tehdä. Vakuutustoimintaa on oikeus jatkaa vakuutuskannan luovuttamiseen asti vakuutettujen etujen turvaamiseksi ja selvitystilamenettelyn hoitamiseksi vain sen verran kuin on välttämätöntä. (Vakuutusyhtiölaki luku 23, 17 § [24].) Selvitystilassa olevan työeläkeyhtiön omaisuus on käytettävä Finanssivalvonnan määräämällä tavalla niihin kustannuksiin, jotka aiheutuvat siitä, että samanlainen eläketurva järjestetään toisessa työeläkeyhtiössä, eläkesäätiössä tai eläkekassassa. Selvitystilassa olevan työeläkeyhtiön hoitami-

nen tulee järjestää mahdollisimman pienin kustannuksin. (Vakuutusyhtiölaki luku 23, 22 § [24].)

Selvitysmies tekee tehtäviensä hoitamisen jälkeen lopputilityksen, jonka esittämisen jälkeen työeläkeyhtiön katsotaan purkautuneen (Vakuutusyhtiölaki luku 23, 23 ja 25 § [24]). Jos selvitystilassa olevan työeläkeyhtiön varat eivät riitä sen velkojen maksuun, selvitysmiesten on haettava työeläkeyhtiön asettamista konkurssiin (Vakuutusyhtiölaki luku 23, 28 § [24]).

3.1.2 Eläkesäätiöt ja eläkekassat

Selvitystilassa olevalle eläkesäätiölle tai eläkekassalle tulee mahdollisimman pian tehdä sopimus vakuutuskannan tai sen osan luovuttamisesta yhdelle tai useammalle eläkelaitokselle (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 13, 17 § [9]. Vakuutustoimintaa saa jatkaa vain sen verran, mikä on välttämätöntä, jotta vakuutettujen edut pysyvät turvattuina. Selvitystilassa oleva eläkekassa ei saa vakuuttaa uusia henkilöitä, ja eläkekassan osakkaan täytyy järjestää eläketurva selvitystilan jälkeisellä ajalla tehdylle työlle toisessa eläkelaitoksessa. (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 13, 23 § [9].) Selvitystilassa oleva eläkelaitos voi myös harjoittaa sijoitustoimintaa tietyin laissa määrättyin ehdoin välttäen liiallista riskinottoa (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 13, 24 § [9]).

Osakkaiden vastuu

Eläkekassan osakkaan vastuu selvitetään, kun lasketaan selvitystilaan asettamishetken vastuuvélka, vakavaraisuuspääoma ja vakavaraisuusraja. Jollei vakavaraisuuspääoma ylitä vakavaraisuusrajaa, on osakkaiden täydennettävä vakavaraisuuspääomaa vakavaraisuusrajaan asti. Eläkekassan osakkaiden vastuu vakavaraisuuden täydentämisestä määräytyy osakkaan eläkekassassa sinä tilikautena, jona kassa on asetettu selvitystilaan, vakuuttamien ennakonpidätyksen alaisen palkan ja luontaisetujen raha-arvon mukaisessa suhteessa kaikkien eläkekassassa edellä tarkoitettuna tilikautena vakuutettujen ennakonpidätyksen alaisesta palkkasummasta luontaisetujen raha-arvo mukaan luettuna. Eläkekassan osakkaan vastuu koskee kaikkia osakkaita, jotka ovat olleet osakkaina selvitystilaan asettamishetken tilikautena. Näin ollen jo eläkekassasta eronnut tai erotettu osakas voi joutua vastuuseen. Selvitystilan asettamishetken jälkeisillä arvonmuutoksilla ei ole vaikutusta eläkekassan osakkaan maksuvelvollisuuden määrään. (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 13, 28 § [9].)

Eläkesäätiön osakkaan vastuu vakuutusmaksuista jatkuu selvitystilasta huolimatta kunnes vakuutuskanta on luovutettu, eläkesäätiön velat on maksettu tai niistä on annettu hyväksyttävä vakuus ja eläkesäätiö on purkau-

tunut. Selvitystilaan asettamishetken jälkeiset arvonmuutokset otetaan huomioon eläkesäätiön osakkaan vakuutusmaksujen määrässä. (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 13, 29 § [9].)

Siirtyvä vakavaraisuuspääoma vakavaraisuuden vähimmäismäärän alittuessa

Eläkekassan ollessa selvitystilassa (vakavaraisuuspääoman ollessa alle vakavaraisuusrajan tai vähimmäispääomavaatimuksen) on vakuutuskannan vastaanottajalle siirrettävä vähintään selvityshetken vakavaraisuusrajaa vastaava määrä vakavaraisuuspääomaa. Vastaavasti selvitystilassa olevan eläkesäätiön vakuutuskannan vastaanottajalle tulee siirtää luovutushetken vakavaraisuusrajaa vastaava määrä vakavaraisuuspääomaa. Jos eläkekassan vakavaraisuuspääoma vakuutuskannan luovutushetkellä on selvitystilan asettamishetken vakavaraisuusrajaa vastaavaa määrää suurempi, siirretään koko vakavaraisuuspääoma vakuutuskannan vastaanottajalle. Jos eläkesäätiön vakavaraisuuspääoma vakuutuskannan luovutushetkellä on vakuutuskannan luovutushetken vakavaraisuusrajaa suurempi, siirretään koko vakavaraisuuspääoma vakuutuskannan vastaanottajalle. Siirrettävän määrän ylärajaa rajoittaa kuitenkin Sosiaali- ja terveysministeriön asettama prosenttiosuus, joka on vakuutuskannan luovuttamishetkellä voimassa. (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku, 13, 21 § [9].)

Selvitysmies laatii lopputilityksen tehtävien hoitamisen jälkeen. Eläkesäätiön lopputilitys annetaan Finanssivalvonnalle, minkä jälkeen eläkesäätiö katsotaan puretuksi. Eläkekassan lopputilitys on esitettävä kassakokoukselle, jonka jälkeen eläkekassa katsotaan puretuksi. (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 13, 33 § ja 36 § [9]). Selvitystilassa oleva eläkekassa tai eläkesäätiö voidaan asettaa konkurssiin vain selvitysmiehen päätöksen perusteella (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 14, 1 § [9]).

3.2 Eläkelaitosten sopimusoikeus

Eläkelaitokset ja Keva voivat yksittäistapauksissa tai toimeenpanon helpottamiseksi sopia kustannusten jaosta toisin kuin mitä Työntekijöiden eläkelain luvussa 12 on säädetty — kunhan noudattavat lain periaatteita. Sopimusoikeutta voidaan käyttää yksittäistapauksissa harkinnanvaraisesti ajatellen koko eläkejärjestelmän etua. Eläkelaitokset voivat sopia selvitystilassa tai konkurssissa olevan eläkelaitoksen vakuutuskannan luovuttamista varten, että ne täydentävät luovutettavaa vakuutuskantaa vastaavina varoina siirrettävää omaisuutta. Edellytyksenä on, että luovuttavan eläkelaitoksen omaisuudesta siirretään luovutettavaa vakuutuskantaa vastaava osa omaisuudesta. (Työntekijän eläkelaki luku 12, 185 § [21].)

3.3 Konkurssi

Jos selvitystilassa olevan eläkelaitoksen varat eivät riitä sen velkojen maksuun, selvitysmiesten on haettava eläkelaitoksen asettamista konkurssiin. Ennen selvitystilan alkamista eläkelaitoksen omaisuus voidaan hakea konkurssiin vain hallituksen päätöksen perusteella. (Vakuutusyhtiölaki luku 23, 28§ [24].)

3.3.1 Työeläkeyhtiöt

Työeläkeyhtiön konkurssipesänhoitajan on pidettävä huolta vakuutussaatavien haltijoiden edusta (Vakuutusyhtiölaki luku 23, 31§ [24]). Työeläkeyhtiön konkurssissa pesänhoitajan tavoitteena on saada konkurssissa olevan työeläkeyhtiön vakuutuskanta luovutettua toiselle eläkelaitokselle mahdollisimman pian. Kuten selvitystilassa, pesänhoitaja voi konkurssissa tehdä toisen työeläkeyhtiön kanssa suunnitelman vakuutuskannan tai sen osan luovuttamisesta siten, että vakuutukset jatkuvat vastaanottavassa työeläkeyhtiössä erityisin ehdoin tai rajoituksin. (Vakuutusyhtiölaki luku 23, 34 § [24]).

Konkurssissa olevaan työeläkeyhtiöön sovelletaan yhtäläisiä säädöksiä mitä selvitystilassa olevaan työeläkeyhtiöön. Uusia vakuutus sopimuksia ei saa enää tehdä ja vakuutuskantaa on hoidettava vain se määrä, mikä on välttämätöntä vakuutettujen edun turvaamiseksi. Finanssivalvonta määrää, että työeläkeyhtiön omaisuus on käytettävä kustannuksiin, jotka aiheutuvat samanlaisen eläketurvan järjestämisestä työeläkeyhtiössä, eläkesäätiössä tai eläkekassassa. (Vakuutusyhtiölaki luku 23, 35 § [24].)

3.3.2 Eläkesäätiöt ja eläkekassat

Konkurssissa olevan eläkesäätiön ja eläkekassan vakuutustoimintaa voi jatkaa vain sen verran, mitä on välttämätöntä vakuutuksenottajien etujen turvaamiseksi. Uusia vakuutuksenottajia ei saa vakuuttaa. Sijoitustoiminnan harjoittamista koskevat samat säännökset kuin selvitystilassa olevaa eläkesäätiötä ja eläkekassaa. Osakkaan tulee myös konkurssissa järjestää eläketurva konkurssin jälkeiselle ajalle toisesta eläkelaitoksesta. (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 14, 5 § ja 6 § [9].)

Osakkaiden vastuu konkurssin aikana

Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 14, 7 § ([9].) määrää, että jos eläkekassan konkurssiin asettamishetkellä sen vakavaraisuuspääoma on pienempi kuin konkurssiin asettamishetken vakavaraisuusraja, eläkekassan osakkaan on maksettava eläkekassalle vakuutusmaksua vakavaraisuuspääoman kartuttamiseksi vakavaraisuusrajaan saakka. On hyvä huomioda se, että laki eläke-

säätiöistä ja eläkekassoista luku 13, 28 § ([9]) määrää, että selvitystilan asettamishetken jälkeisillä arvonmuutoksilla ei ole vaikutusta eläkekassan osakkaan maksuvelvollisuuden määrään. Koska eläkekassan vakavaraisuuden alittaessa vakavaraisuusrajan selvitystilan asettamishetkellä eläkekassan osakkaalle on määrätty vakuutusmaksu, eivätkä tämän jälkeiset arvonmuutokset vaikuta vakuutusmaksun määrään, ei osakkaan maksuvelvollisuuden määrä voi muuttua silloin, kun eläkekassa asetetaan konkurssiin selvitystilan jälkeen.

Vakuutusmaksu on määrättävä konkurssiin asettamisen jälkeen viipymättä. Eläkekassan varojen arvon muutoksella ei ole vaikutusta konkurssiin asettamishetken jälkeen osakkaan maksuvelvollisuuden määrään. Maksuvelvollisuuden suuruus määräytyy eläkekassan osakkaiden kesken sen tilikauden, jona eläkekassa on asetettu konkurssiin, aikana vakuutettujen ennakonpidätyksen alaisten palkkasummien ja luontaisetujen raha-arvojen suhteessa kaikkien eläkekassassa kyseisenä tilikautena olevien ennakonpidätyksen alaisten palkkojen ja luontaisetujen raha-arvosta. (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 14, 7 § [9].)

Eläkesäätiön osakkaan vastuu vakuutusmaksuista jatkuu konkurssin aikana. Konkurssiin asettamishetken jälkeiset arvonmuutokset eläkesäätiön varoissa otetaan huomioon osakkaan vakuutusmaksua laskettaessa. Osakkaan ajautuessa konkurssiin, vastaavat muut osakkaat konkurssiin ajautuneen osakkaan vakuutusmaksuista. Eläkesäätiön osakkaan vastuu päättyy, kun vakuutuskanta on luovutettu, kaikki eläkesäätiön velat on maksettu tai niistä on asetettu hyväksyttävä vakuus ja eläkesäätiö on purkautunut. (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 14, 8 § [9].)

Vakuutuskannan luovuttaminen

Konkurssissa olevan eläkelaitoksen vakuutuskannan luovutuksen yhteydessä omaisuutta siirretään vakuutuskannan vastaanottajalle määrä, joka vastaa luovutettavaa vakuutuskantaa luovuttavan eläkelaitoksen vastuuvelan katteesta. Jos konkurssiin asetetussa eläkekassassa, jonka vakuutuskanta luovutetaan, on vastuuvelan katteen ylittävää vakavaraisuuspääomaa, vastaanottavalle vakuutuslaitokselle luovutetaan lisäksi luovutettavaa vakuutuskantaa vastaava osuus luovuttavan eläkekassan vakavaraisuuspääomasta, kuitenkin enintään määrä, joka vastaa luovutettavan vakuutuskannan osuutta siitä vakavaraisuusrajasta, joka on laskettu luovuttavan eläkekassan konkurssiin asettamishetkellä tai sitä edeltävällä selvitystilaan asettamishetkellä. Luovuttavasta eläkesäätiöstä, joka on asetettu konkurssiin, on siirrettävä vastaanottavalle vakuutuslaitokselle lisäksi luovutettavaa vakuutuskantaa vastaava osuus siitä vakavaraisuuspääomasta, joka vastaa vakuutuskannan luovutushetken vakavaraisuusrajaa. Jos luovuttavan eläkesäätiön vakavaraisuuspää-

oma vakuutuskannan luovutushetkellä alittaa edellä tarkoitettua vakavaraisuusrajaa vastaavan määrän ja eläkesäätiön kaikki osakkaat on asetettu konkurssiin, vastaanottavalle vakuutuslaitokselle on siirrettävä lisäksi luovutettavaa vakuutuskantaa vastaava osuus siitä vakavaraisuuspääomasta, joka eläkesäätiössä on luovutushetkellä. (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 14, 9 § [9].)

Eläkesäätiö ja eläkekassa katsotaan purkautuneeksi, kun konkurssin loppuessa ei ole jäljellä omaisuutta ja lopputilitys on hyväksytty (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 14, 11 §[9]).

4 Esimerkkejä selvitystilaan tai konkurssiin ajautuneista eläkelaitoksista

Tässä kappaleessa kerrotaan muutamasta suomalaisesta selvitystilaan tai konkurssiin ajautuneesta eläkelaitoksesta, joita ovat Eläke-Kansa, Eläkekassa Oma sekä Viabek.

4.1 Eläke-Kansa - esimerkki konkurssista

Eläkevakuutusosakeyhtiö Kansa joutui vaikeuksiin vuoden 1993 loppupuolella, kun Kansa-ryhmän omistaja Eka-yhtymä ajautui selvitystilaan. Eläke-Kansan varoja oli päästetty vakuudetta 308 miljoonan euron arvosta valumaan muille Kansa-ryhmän yhtiöille. Vuoden 1994 lopussa koko Kansa-ryhmä haettiin konkurssiin. Eläke-Kansan ohella konkurssiin päätyivät Henki-Kansa, Vahinko-Kansa International, Jälleen-Kansan Kansa International Corporation KIC) sekä Kansa-Yhtymä.

Konkurssipesän rinnalle perustettu selvityspesä otti vastuulleen Eläke-Kansan vastuulla olevat vakuutukset ja omaisuuden. Konkurssipesä vaati Kansa-yhtiöiden ylimmältä johdolta vahingonkorvauksia käräjäoikeudessa. Konkurssipesän mukaan Eläke-Kansan talousvaikeuksien syynä oli Eläke-Kansan hallituksen huolimattomuus sekä Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman varojen valumista koskevan kiellon noudattamatta jättäminen. Sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi myös tilintarkastajat olivat huomauttaneet Eläke-Kansan johtoa varojen valumisesta muihin yhtiöihin. Oikeus päätyi hylkäämään syytteet, ja konkurssipesä määrättiin maksamaan kaikki vastapuolen syntyneet oikeudenkäyntikulut.

Vuoden 1997 alkaessa vakuutuskanta luovutettiin suomalaisille työeläkeyhtiöille niiden markkinaosuuksien suhteessa. Eläkevakuutusyhtiölle muodostui kannansiirtosaamisia sekä Eläke-Kansan selvityspesältä että eläkelaitosten yhteisvastuusta. Eläketurvakeskuksen tehtävänä oli selvittää TEL-

LEL-TaEL-eläkelaitosten (TEL: Työntekijäin eläkelaki (395/1961), LEL: lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki (134/1962) ja TaEL: taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaki (662/1985)) välillä yhteisvastuun jakautuminen vuonna 2005 tehtävässä kustannusten selvittelyssä. (Laki Eläkevakuutusosakeyhtiö Kansan vakuutuskantaa vastaanottaneiden eläkelaitosten saamisten kuolettamisesta [10].) Vuodesta 2006 eteenpäin TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittely on välittänyt selvityspesäältä realisoituneen omaisuuden TyEL-eläkelaitoksille [15].

4.2 Oma-eläkekassa - esimerkki sopimusoikeudesta

Eläkekassa Oma asetettiin selvitystilaan vuonna 2012, kun Eläkekassa Oman varat eivät riittäneet kattamaan vastuuvelkaa, eikä vakavaraisuuspääoma enää ollut. Eläkekassa Oman asioita hoitamaan nimetty selvitysmies yritti siirtää Oman eläkevastuita toiselle yksityisalojen työeläkevakuuttajalle vakuutuskassalain ([23] luku 9, 11 §.) määräämään kahden vuoden määräajan siinä onnistumatta. Vastuun siirron esteeksi muodostui se, ettei Oman vakavaraisuuspääomavaatimus täyttynyt. [17]

Kun kahden vuoden määräaika oli kulunut, Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) ryhtyi selvittämään Oman tilannetta. STM pyysi Työeläkevakuuttajat Telaa selvittämään mahdollisuutta tehdä sopimus yksityisalojen työeläkevakuuttajien kesken siitä, miten Oman kustannukset voitaisiin jakaa. Tavoitteena oli saada jokin työeläkeyhtiö ottamaan Oman eläkevastuut vastaan, jolloin Oman eläkevastuut olisi mahdollista siirtää varojen täydentämisen jälkeen toisen eläkeyhtiön vastuulle mahdollisimman normaalilla vastuunsiirron menettelyllä. Selvitysmiehen kautta ilman sopimusoikeuden käyttöä Oma olisi pitänyt hakea konkurssiin. Joka tapauksessa konkurssiyhteisvastuuseen perustuen Oman kustannukset koituivat muiden eläkevakuuttajien harteille. Konkurssimenettelyn arvioitiin kuitenkin nostavan vastuun määrää entistä korkeammaksi, minkä vuoksi konkurssin välttäminen ja sopimuksen tekeminen ajoivat koko eläkejärjestelmän yhteistä etua. [17]

Yksityisalojen työeläkevakuuttajat tekivät sopimuksen Eläkekassa Oman eläkevastuiden siirrosta Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varmalle sekä ehdoista, joilla Oman puuttuva vakavaraisuus täydennettiin normaaleissa vastuunsiirroissa edellytettävän vakavaraisuuden tasolle. Tämä tarkoitti sitä, että yksityisalojen työeläkevakuuttajat maksoivat osuutensa Oman puuttuvasta vakavaraisuudesta Eläketurvakeskuksen tekemien kustannustenjakoperiaatteiden määräämällä tavalla. Jos konkurssimenettelyyn olisi päädytty, olisi Oman vastuut jaettu muiden alan toimijoiden kesken. [17]

Eläkevastuiden siirrosta ei aiheutunut vaikutuksia eläkkeensaajiin eikä TyEL-vakuutettuihin, jonka lisäksi työeläkemaksuun ei kohdistunut maksu-

painetta, sillä puuttuvan vakavaraisuuden määrä oli niin vähäinen, että eläkevakuuttajat pystyivät täydentämään Oman vakavaraisuuden omista puskurirahastoistaan. Omassa ennen selvitystilaan asettamista vakuuttaneiden työnantajien tuli järjestää eläketurva toisesta eläkelaitoksesta. [17]

4.3 Viabek - esimerkki osakkaiden vastuusta

Liikennepalvelualojen eläkekassan Viabekin vaikeudet alkoivat aikoinaan sen Irlantiin sijoittaman 25 miljoonan euron sijoituksen romahdettua. Varallisuuden alentuessa vakavaraisuuspääomavaatimus ei enää täyttynyt, ja Viabek asetettiin vuoden 2011 joulukuussa vakuutuskassalain mukaiseen pakolliseen selvitystilaan.

Selvitystilan alkamishetkellä kaikki TyEL- ja YEL-vakuutukset päättyivät, ja Viabekissa vakuutettuina olleiden työnantajien ja yrittäjien tuli siirtää vakuutuksensa toisille työeläkevakuuttajille. Tällöin uusi työeläkevakuuttaja hoiti eläkevakuuttamisen vakuutuksen ottohetkestä lähtien. Viabek ei enää saanut myöntää uusia vakuutuksia. Jo myönnettyjen lakisääteisten työeläkkeiden maksaminen jatkui normaalisti eikä eläkkeensaajien tai TyEL-vakuutettujen tarvinnut tehdä toimenpiteitä selvitystilan takia.

Eläkekassan vakuutuskantaa yritettiin luovuttaa muihin eläkelaitoksiin, mutta se ei tuottanut tulosta. Viabek asetettiin kuusi vuotta kestäneen selvitystilan jälkeen konkurssiin vuoden 2018 helmikuussa, sillä se ei ollut kykenevä kattamaan varsinaista vastuovelkaansa.

Viabekia haettiin julkisselvitykseen syystä, joka liittyi konkurssipesän päätöksenteon lainmukaisuuteen ja toimivuuteen. Viabek siirtyi Helsingin käräjäoikeuden päätöksellä julkisselvitykseen kesäkuussa 2018. Julkisselvityksessä konkurssipesän hallinto siirtyy konkurssiasiamiehen määräämälle julkisselvittäjälle. Julkisselvittäjällä on kaikkien pesän asioiden päätösvalta yksin, ja velkojen päätösvalta loppuu. Julkisselvittäjän työhön kuului myös eläkejärjestelmän kokonaisuuden kannalta kohtuullisen ratkaisun hakeminen Viabekin tilanteeseen.

Konkurssipesästä jatketaan eläkkeiden maksamista niin kauan, kun pesässä on jäljellä rahaa. Tämän jälkeen eläkevastuut siirtyvät muiden yksityisalojen eläkelaitosten vastuulle. Vuonna 2021 Varma, Elo, Ilmarinen ja Veritas sopivat Viabekin vastuiden siirtämisestä työeläkeyhtiöille ja kaikki eläkelaitokset täydensivät Viabekin puuttuvia varoja vastuiden määrään asti noin 60 miljoonaa euroa. Tämän ratkaisun myötä Viabekin konkurssipesää ei tarvinnut hoitaa arvioiden mukaan yli 50 vuotta, jotta kaikki sen vastuulla olevat eläkkeet olisivat maksettu. Tämän ansiosta konkurssimenettely saatiin lopetettua. Ratkaisu oli kannattava eri osapuolille, sillä vastuu oli joka tapauksessa muiden yksityisalojen työeläkevakuuttajien harteilla konkurssiyh-

teisvastuusta johtuen. Konkurssimenettelyn pitkittyessä kustannukset olisivat nousseet, ja kokonaisuus olisi ollut entistä kalliimpi työeläkejärjestelmälle.

Käytännössä Viabekin konkurssin maksajiksi joutuivat suomalaiset palkansaajat ja työnantajat maksamiensa työeläkemaksujen välityksellä. Viabekin konkurssitapauksessa konkurssipesän jälkeen jäävät eläkevastuut olivat sen verran vähäiset eläkejärjestelmän mittakaavassa, että eläkemaksuihin ei kuitenkaan kohdistunut nousupainetta.

Viabekin ollessa eläkekassa, sen osakkailla on vastuu vakuutusmaksujen kautta täydentää eläkekassan varoja vakavaraisuusrajaan asti. Lain mukaan eläkekassan vakavaraisuutta katsotaan selvitystilan asettamishetkestä. Viabekin konkurssiin suistanut sijoitus palautui loppuviimein voitollisena Viabekille, mutta lakipykäliin vedoten osakkailla oli vastuu kannettavanaan. Osakkaiden vastuusta käytiin oikeuskiistaa, ja ensimmäisellä vakuutusosoikeuden päätöksellä osakkaiden vastuu kumottiin eikä osakkaille asetettu lisämaksuja. Konkurssipesä ei tyytynyt ratkaisuun, ja oikeuden toisella kierroksella vakuutusosoikeus päättyi päinvastaiseen lopputulokseen kuin ensimmäisellä kerralla. Vakuutusosoikeus antoi päätöksen, jolla osakkaiden tuli täydentää Viabekin puuttuvia varoja yli 13 miljoonalla eurolla korkoineen. [25]

5 Konkurssiyhteisvastuuta koskevan sääntelyn epäkohdat ja ongelmat

Tässä kappaleessa pohditaan, mitä epäkohtia ja ongelmia konkurssiyhteisvastuuta koskevaan sääntelyyn mahdollisesti liittyy. Ensimmäiseksi todetaan konkurssiyhteisvastuun olevan riski eläkejärjestelmälle. Toisena pohditaan konkurssipesän varojen käyttöä. Kolmanneksi pohditaan miten siirtyvän vakavaraisuuspääoman määrä voi vaikuttaa epäedullisesti vastaanottavan eläkelaitoksen vakavaraisuusasteeseen. Tämän jälkeen paneudutaan eläkelaitoksen osakkaiden vastuun laajuuteen. Seuraavaksi kerrotaan konkurssista johtuvista vaikutuksista vakuutusyhtiön asiakkaille ja eläkkeensaajille. Viimeisenä tuodaan ilmi markkinakorrelaation mahdollinen riski työeläkejärjestelmälle.

5.1 Konkurssiyhteisvastuu

Yhteistakuujärjestelmä perustuu siihen, että eläkelaitokset ovat yhteisvastuullisia konkurssissa olevan eläkelaitoksen veloista. Tämä yhteisvastuu luo keskinäisen riippuvuuden laitosten välille. Muiden eläkelaitosten on konkurssiyhteisvastuun toteutuessa jaettava vastuuvélvoitteita, mikä voi heikentää

niiden vakavaraisuutta ja aiheuttaa riskejä koko eläkejärjestelmälle. Toisaalta myös konkurssiyhteisvastuun puuttuminen aiheuttaisi riskejä eläkejärjestelmälle, erityisesti eläkkeensaajille.

5.2 Konkurssipesän varojen käyttö

Konkurssipesällä on mahdollisuus hakea vahingonkorvauksia konkurssiin johdaneista väärinkäytöksistä ottaen huomioon realistiset mahdollisuudet menestyä kanteessa sekä siinä, saadaanko varoja perittyä kanteen kohteelta. Jos kanne ei menesty tai vaadittuja rahoja ei saada perittyä takaisin, aiheuttaa kanne vain kuluja työeläkejärjestelmän näkökulmasta. Eläke-Kansan konkurssipesän toimia onkin pidetty kyseenalaisina, sillä konkurssipesä lähti perimään kymmenien miljoonien vahingonkorvauksia yksityishenkilöiltä ilman vedenpitäviä todisteita. Konkurssipesä myös perui useita kanteita huomattuaan todisteiden puuttumisen. On kyseenalaista, voidaanko yksityishenkilöiltä realistisesti ikinä periä pesän vaatimia 50 miljoonaa markkaa.

Ongelmallista työeläkejärjestelmän näkökulmasta on, että kanteiden häviäminen ei ole yhtään riskistä pesänhoitajalle. Jos kanne hävitään, maksaa konkurssipesä laskut. Oikeusprosesseihin tai muihin käytettävät varat maksetaan konkurssipesästä ennen eläkelaitosten saatavia. Konkurssipesän varojen huolimaton käyttö voi viivästyttää tai vähentää muiden eläkelaitosten saatavia. Konkurssipesälle koituvat laskut koituvat lopulta työntekijöiden ja työnantajien maksettavaksi työeläkemaksujen korotuksien kautta. Eläke-Kansan konkurssipesä onnistui käyttämään oikeusprosesseihin melkein kuusi miljoonaa markkaa, sillä pesän tuli käräjäoikeuden päätöksellä maksaa kanteiden vastaajien oikeudenkäyntikulut pesän omien asianaajokulujen lisäksi.

5.3 Vakavaraisuuden vaikutus

Eläkelaitoksen vakuutuskantaa luovuttaessa siirtyvän vakavaraisuuspääoman määrä on aiheuttanut ongelmia. Eläkekassa Oman tapauksessa vakavaraisuuspääomavaatimus ei täyttnyt, joten kannan siirto toiseen eläkelaitokseen ei onnistunut ennen vakavaraisuuspääoman täydentämistä TyEL-MEL-VILMA-eläkeselvittelyllä. Eläkekassa Oma ei selvitystilan epäonnistumisen jälkeen haettu konkurssiin. Oman kohdalla käytettiin sopimusmenettelyä, jolloin eläkelaitokset sopivat kannan luovutuksesta keskenään.

Siirtyvän vakavaraisuuspääoman epäkohtana on se, että kannan vastaanottaminen ei välttämättä ole edullista vastaanottavalle eläkelaitokselle. Vakavaraisuuspääoma mitoitetaan luovuttavan eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan mukaan, joten vastaanottavan eläkelaitoksen vakavaraisuusaste voi laskea

kannan vastaanottamisen jälkeen. Tämä voi heikentää vastaanottavan eläkelaitoksen kykyä selviytyä vastuusitoumuksistaan. Sopimusmenettelyn hyvänä puolena on konkurssimenettelyn välttäminen ja suurempien kustannusten syntyminen työeläkejärjestelmälle.

5.4 Osakkaiden vastuu

Työnantajalla on eläkesäätiön tai eläkekassan osakkaana mahdollisuus vaikuttaa omaan vakuutusmaksutasoonsa, eläkesäätiön tai eläkekassan hallinnosta syntyviin kuluihin sekä sijoitustoiminnasta saataviin tuottoihin toisin kuin ollessaan työeläkeyhtiön asiakkaana. Toiminnan turvaamiseksi laki määrittää vakuutusmaksujen vähimmäistason sekä sallitun vaihteluvälin vakavaraisuuspääoman määrälle. Joustavuuden vastapainona osakkaan vastuulla on omilla varoillaan vastata eläkesäätiön tai eläkekassan taloudellisista sitoumuksista ja tarvittaessa täydentää vakavaraisuutta vaaditulle tasolle asti. Eläkesäätiössä velvollisuus loppuu vakuutuskannan luovutushetkeen ja eläkekassassa vastuu jatkuu pidemmälle pohjautuen selvitystilan asettamishetken tietoihin.

Liikennepalvelualojen eläkekassan Viabekin tapauksessa suuri ongelma osakkaiden näkökulmasta oli siinä, että Viabekin alunperin konkurssiin suitsutanut sijoitus palautui Viabekille voitollisena, eikä 13 miljoonaa euroa tappiollisena, kuten selvitystilan asettamishetkellä. Tällöin sijoituksen aiheuttamaa vajetta vakavaraisuudessa ei lopulta edes syntynyt. Lain mukaan selvitystilan asettamishetki on se hetki, josta vakavaraisuus katsotaan, joten puuttuvat varat tuli täydentää. Vastuu varojen täydentämisestä oli osakkaille, mikä aiheutti osakkaille jopa satojen tuhansien eurojen lisälaskuja lyhyellä maksuajalla. Kaikilla osakkaana olleilla ei välttämättä ollut varaa maksaa suurta summaa lisämaksua. Lisälaskuja lähetettiin myös eläkkeelle siirtyneille sekä huoltoasemansa myyneille henkilöille. Maksuvaikeuksista seurasi konkurssseja ja yrittäjien henkilökohtaisten varojen siirtymistä Viabekin konkurssipesälle.

Osakkaiden vastuuta ei eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa rajata, ja vastuu voi pahimmassa tapauksessa johtaa osakkaan konkurssiin asti. On ymmärrettävää, että vastuu liian alhaisista vakuutusmaksuista on osakkaiden vastuulla perustuen osakkaiden vapauteen vaikuttaa vakuutusmaksuihin. Osakkaan vastuu ulottuu kuitenkin myös tilanteisiin, joihin osakas ei itse voi vaikuttaa. Viabekin tapauksessa tappiollinen sijoitus koitui osakkaiden maksettavaksi. Lainsäädäntö on tämän suhteen jäykkä, sillä sijoitus ei lopulta palannut tappiollisena, mutta osakkaat laitettiin silti maksumiehiksi.

5.5 Vaikeat tilanteet

Konkurssitilanteet voivat olla monimutkaisia ja pitkäkestoisia prosesseja, jotka vaikuttavat eläkelaitosten toimintaan ja voivat aiheuttaa haittaa asiakkaille ja eläkkeen saajille. Kun jokin eläkelaitos joutuu vaikeuksiin tai konkurssiin, sen toiminta voi keskeytyä tai hidastua. Konkurssissa olevan eläkelaitoksen asiakkaiden täytyy siirtyä toisen eläkelaitoksen asiakkaiksi, mikä aiheuttaa ylimääräistä vaivaa.

5.6 Markkinakorrelaatio

Markkinakorrelaatio viittaa yhteistakuujärjestelmässä siihen, että eläkelaitosten riskit ovat korreloituneet eli ne ovat alttiita samanlaisille markkinoiden muutoksille. Kun markkinat heikkenevät tai kohtaavat epäsuotuisia olosuhteita, tämä voi vaikuttaa useisiin eläkelaitoksiin samanaikaisesti, mikä lisää yhteisen riskin määrää. Markkinakorrelaatio altistaa eläkelaitokset samanlaisille riskeille, koska ne voivat olla sijoittaneet varansa samoihin markkinoihin ja omaisuusluokkiin. Esimerkiksi, jos osakemarkkinat kokevat laskusuhdanteen, tämä voi heikentää eläkelaitosten sijoitusvarallisuutta ja siten vaikuttaa niiden vakavaraisuuteen ja kykyyn täyttää eläkevelvoitteet.

Useiden samanaikaisten haasteiden vuoksi monet eläkelaitokset voivat ajautua taloudellisiin vaikeuksiin yhtä aikaa. Tämä voi aiheuttaa painetta koko työeläkejärjestelmälle ja vaikuttaa sen toiminnan vakauteen. On tärkeää, että eläkelaitokset analysoivat ja hajauttavat sijoituksensa huolellisesti sekä varautuvat mahdollisiin markkinoiden heikentymisiin ja riskitilanteisiin. Näin voidaan minimoida yhteistakuujärjestelmän riskejä ja varmistaa sen toiminnan vakaus ja kestävyys.

6 Vertailu suomalaiseen lakisääteisten vahinkovakuutusten yhteistakuujärjestelmään

Tässä kappaleessa vertaillaan työeläkevakuutuksen yhteistakuujärjestelmää lakisääteisten vahinkovakuutusten yhteistakuujärjestelmään. Suomessa lakisääteiset vahinkovakuutukset ovat työtapaturma- ja ammattitautivakuutus, liikennevakuutus ja potilasvakuutus.

6.1 Työtapaturma- ja ammattitautivakuutus

Työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksessa vahinkovakuutusyhtiön valinta on työnantajan käsissä ja vakuutukset kuuluvat Suomen sosiaaliturvaan.

Valtiolla ei ole työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen vakuuttamisvelvollisuutta, sillä Valtiokonttori maksaa korvaukset työtapaturmista ja ammattitaukeista valtion varoista. Työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksia myöntävät vahinkovakuutusyhtiöt määrittävät vakuutusmaksut maksuperusteidensa mukaisesti. Maksuperusteet eivät ole julkisia toisin kuin työeläkevakuutuksissa. [20]

Eläkevakuutuksessa jokainen eläkevakuutus on rekisteröity yksittäisenä. Tapaturma- ja ammattitautivakuutuksessa työntekijöitä ei rekisteröitä yksittäisinä, sillä voimassaolevan vakuutuksen piiriin kuuluvat automaattisesti kaikki työnantajan palveluksessa olevat henkilöt. Tapaturmavakuutuskeskus valvoo vakuuttamisvelvollisuuden noudattamista. Työntekijällä on aina oikeus korvauksiin, joten Tapaturmavakuutuskeskus maksaa korvaukset työtapaturmasta ja ammattitaudista työntekijälle, jos työnantaja on laiminlyönyt vakuuttamisvelvollisuutensa. [20]

6.2 Liikennevakuutus

Liikennevakuutus on jokaisen liikennekäyttöön tarkoitetun ajoneuvon omistajan tai haltijan pakollisena otettava vakuutus. Liikennevakuutuksessa ei ole käytössä pakkovakuutusta, vaan vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä seuraa Liikennevakuutuskeskuksen perimä vakuuttamattomuusmaksu. Vakuuttamattomuusmaksu sisältää vakuutusmaksun sekä laiminlyöntimaksun ajalta, jona ajoneuvon olisi pitänyt olla vakuutettu. Vakuuttamattomuusmaksu kohdistuu ensisijaisesti ajoneuvon haltijan maksettavaksi. Ajoneuvon haltijan ollessa ulosoton todetessa maksukyvytön, siirtyy vakuuttamattomuusmaksu auton omistajalta perittäväksi. [12]

Liikennevakuutusmaksun laiminlyöntiajalta ei korvata ajoneuvon omistajan, haltijan eikä kuljettajan henkilövahinkoja, jos henkilö on ollut tietoinen ajoneuvon vakuuttamattomuudesta. Liikennevakuutuskeskus korvaa ulkopuoliselle aiheutuneet vahingot vakuuttamattomien ajoneuvojen aiheuttamissa vahingoissa. Liikennevakuutusta ei tarvitse pitää jatkuvasti voimassa, vaan ajoneuvon voi poistaa liikennekäytöstä aina, kun sitä ei käytetä. Tällöin ajoneuvo on seisonnassa eikä sillä saa ajaa. [13] Liikennevakuutusmaksun valvonta kohdistuu tullin ja rajaviranomaisten vastuulle maahan tulevien ajoneuvojen osalta ja poliisille maassa olevien autojen osalta. Poliisi saa Traficomilta tiedot vakuuttamattomista ajoneuvoista. [12]

6.3 Potilasvakuutus

Potilasvakuutuksen ottaminen potilasvakuutusta harjoittavasta vakuutusyhtiöstä on terveyden- ja sairaanhoitotoiminnan harjoittajan vastuulla. Itsenäi-

sellä ammatinharjoittajalla on mahdollisuus vakuuttaa itsensä potilasvakuutuksen lisäksi ammattiliiton kautta jäsenetuna tulevalla ryhmävakuutuksella tai ryhmäetuvakuutuksella. Vakuutusmaksun suuruus riippuu harjoitettavan toiminnan riskisyydestä, ja vakuutusmaksu määräytyy potilasvakuutuksen myöntävän vakuutusyhtiön maksuperusteiden mukaisesti. [18] Eläkevakuutuksessa on käytössä vastaava riskisyyttä kohdistava maksuluokkamalli, jonka avulla työkyvyttömyystapauksista aiheutuvat maksut kohdistetaan yrityksille, joilla työkyvyttömyystapauksia on. Itsenäisellä ammatinharjoittajalla vakuutusmaksu on usein kiinteä maksu, joka perustuu palkkasummaan sekä toimintaluokitukseen [18].

Vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneille tahoille määrätään vakuutusmaksua vastaava maksu Potilasvakuutuskeskuksen toimesta. Potilasvakuutuskeskus huolehtii Potilasvakuutuksen mukaisesta korvaustoiminnasta ja korvausten maksamisesta myös tilanteissa, joissa vakuutusvelvollisuutensa laiminlyönyt henkilö on antanut terveyden- tai sairaudenhoitoa. [18] Vahinkovakuutuksissa korvaukset voivat jatkua kymmeniä vuosia vahinkotapahtuman jälkeen aivan kuten eläkevakuutuksessakin. Jos vahinkoa kärsinyt henkilö ei saisi vahinkovakuutusyhtiön selvitystilan tai konkurssin vuoksi korvauksia vahinkotapahtumasta, voisi henkilön toimeentulo vaaraantua. Tämän vuoksi on tärkeää, että yhteistakuujärjestelmä on vakaalla pohjalla.

6.4 Vakuutuksenottajan lisämaksuvelvollisuus

Osakkaiden vastuuseen kuuluu merkittävää vaikutusvaltaa eläkekassassa ja eläkesäätiössä. Osakkaat eivät yleensä tee suoria päivittäisiä operatiivisia päätöksiä itse, vaan he vaikuttavat päätöksentekoon hallituksen kautta. Osakkaat voivat valvoa ja ohjata toiminnan suuntaa, erityisesti, jos heidän omistuksensa tai roolinsa antaa heille tällaista valtaa. Hallituksen tehtävänä on huolehtia eläkekassan tai eläkesäätiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä (Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista luku 4, 2 § [9]). Osakkaiden vastuuseen sisältyy muun muassa hallitustyöskentelyn kautta toiminnan ohjaaminen ja valvominen koskien säännösten noudattamista riskien tunnistamisesta, arvostuskäytännöistä sekä muita vakuutusmatemaattisia asioita ennen mahdolliseen selvitystilaan asettamista. Vaikutusvallan ansiosta osakkaat voivat itse ehkäistä riskiä mahdolliseen lisämaksuvelvollisuuteen, sillä mahdolliset virheet ja laiminlyönnit voivat johtaa taloudellisiin vaikeuksiin ja vakavaraisuusvaatimusten alittuessa johtaa lisämaksuvelvollisuuteen.

Vahinkovakuutusyhtiöillä on käytössä turvaavuusperiaate, mikä tarkoittaa sitä, että vahinkovakuutusyhtiön on otettava vakuutusmaksujen hinnoit-

telussaan huomioon vahinkoa kärsineiden ja vakuutettujen etujen turvaavuus (Työtapaturma- ja ammattilaki luku 21, 166 § [22], Potilasvakuutuslaki luku 2, 14 § [19] ja Liikennevakuutuslaki luku 4, 20 § [14]). Samoin työeläkevakuutusyhtiöillä, eläkesäätiöillä ja eläkekassoilla on käytössä turvaavuusperiaate (Laki työeläkevakuutusyhtiöistä luku 7, 19 § [11] ja Vakuutusyhtiölaki luku 1, 16 § [24]). Vakuutusmaksujen suuruus mitoitetaan kattamaan kaikki eläkejärjestelmän kustannukset, joita ovat eläkelaitosten yhteisesti kustannettavat eläkkeet, vastuuvelan kasvu, vakuutusten aiheuttamat hoitokustannukset sekä saamatta jääneiden vakuutusmaksujen takia aiheutuneet maksutappiot.

Eläkejärjestelmän takuujärjestelmän heikkoutena voidaan pitää sitä, että yhteisvastuu korvaa tilanteet, joissa eläkelaitos on maksukyvytön. Tämä voi houkutella liian alhaisiin vakuutusmaksuihin tai välinpitämättömyyteen suhtautumiseen olemassa olevia riskejä kohtaan. Eläkelaitoksen konkurssissa yhteistakuujärjestelmä koituu lopulta kaikkien työeläkemaksujen maksajien harteille. Eläkesäätiön ja eläkekassan kohdalla vastuu riittämättömästä vakavaraisuuspääomasta jakautuu osakkaiden kesken. Lakisääteisissä vahinkovakuutuslajeissa taas on mahdollista kohdistaa selvitystilan tai konkurssin kohdalla lisävakuutusmaksuja.

Jos keskinäisen vahinkovakuutusyhtiön vakuutuksenottajaosakkaiden lisämaksu ei riitä kattamaan lakisääteisiä vahinkovakuutuksen korvauksia, voidaan vakuutuksenottajalle määrätä lisävakuutusmaksu. Lisävakuutusmaksu ei kuitenkaan koske kuluttajaa tai kuluttajaan rinnastettavaa elinkeinoharjoittajaa. Lisävakuutusmaksu voidaan määrätä vakuutuksenottajille, jotka ovat käyttäneet merkittävää vaikutusvaltaa vakuutusyhtiön hallinnossa. Lisävakuutusmaksu asetetaan yhtä suureksi, mitä vakuutuksenottajan saama taloudellinen hyöty. Tapaturmakeskus vastaa lisävakuutusmaksujen määräämisestä työtapaturma- ja ammattivakuutuksien kohdalla, Liikennevakuutuskeskus liikennevakuutusten kohdalla ja Potilasvakuutuskeskus potilasvakuutusten kohdalla. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksilla voidaan antaa tarkempia säännöksiä koskien lisävakuutusmaksuja. (Työtapaturma- ja ammattilaki luku 6, 229 § [22], Potilasvakuutuslaki luku 6, 64 § [19] ja Liikennevakuutuslaki luku 7, 93 § [14].)

Jos edellä mainittu lisävakuutusmaksu ei riitä kattamaan lakisääteisten vahinkojen korvauksia ja vakuutusmaksut ovat olleet kohtuuttoman alhaiset verrattuna vakuutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin sekä tämän voidaan arvioida vaikuttaneen merkittävästi vakuutusyhtiön selvitystilaan tai konkurssiin ajautumiseen, voidaan lisävakuutusmaksu määrätä myös muille vakuutuksenottajille, jotka ovat hyötäneet taloudellisesti alhaisista vakuutusmaksuista. Lisävakuutusmaksu voidaan asettaa maksimissaan sen suuruiseksi, mikä vastaa saatua taloudellista hyötyä kolmea selvitystilaa tai konkurssia edeltävänä vuotena. (Työtapaturma- ja ammattilaki luku 6, 229 § [22], Poti-

lasvakuutuslaki luku 6, 64 § [19] ja Liikennevakuutuslaki luku 7, 93 § [14].)

Toisin kuin lakisääteisissä vahinkovakuutuslajeissa, ei eläkesäätiöiden ja eläkekassojen osakkaiden vastuuta rajata. Kuten aiemmin mainittiin, joutuivat Viabekin osakkaat kantamaan riskiä myös toteutuneen sijoitusriskin takia. Lakisääteisissä vahinkovakuutuslajeissa sijoitusriskin toteutuminen ei aiheuttaisi lisämaksuja kuluttajille.

6.5 Vakuutusyhtiöille määrättävä yhteistakuumaksu

Jos edellä kerrotut lisävakuutusmaksut eivät riitä kattamaan selvitystilaan tai konkurssiin ajautuneen vakuutusyhtiön lakisääteisten vakuutusten korvauksia, vastaavat kyseisiä lakisääteisiä vakuutuksia harjoittavat yhtiöt yhteisvastuullisesti jäljelle jääneistä korvauksista. Korvauksiin tarvittava summa peritään vakuutusyhtiöiltä vakuutusmaksutulon mukaisessa suhteessa yhteistakuumaksuna, jonka vakuutusyhtiöt voivat sisällyttää pakollisen vakuutuksen erääntyviin vakuutusmaksuihin. Vakuutusyhtiöiltä perittävä summa voi olla korkeintaan 2 prosenttia vakuutusmaksutulosta ja perimistä jatketaan vuosittain niin kauan, kunnes yhteistakuu on katettu. Sosiaali- ja terveysministeriö voi tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä perittävästä yhteistakuumaksusta. (Työtapaturma- ja ammattilaki luku 6, 230 § [22], Potilasvakuutuslaki luku 6, 65 § [19] ja Liikennevakuutuslaki luku 7, 94 § [14].)

Työtapaturma- ja ammattivakuutuksia hoitavan vakuutusyhtiön kanta ja omaisuus siirretään selvitystilan ja konkurssin kohdalla Tapaturmavakuutuskeskukselle, jonka tehtävänä on huolehtia korvausten maksamisesta ja muista lakisääteisistä tehtävistä (Työtapaturma- ja ammattitautilaki [22] luku 6, 230 §). Vastaavasti potilasvakuutuksen kohdalla selvitystilaan tai konkurssiin ajautuneen vakuutusyhtiön kanta ja omaisuus siirretään Potilasvakuutuskeskukselle hoidettavaksi (Potilasvakuutuslaki luku 6, 63 § [19]). Liikennevakuutuskeskus vastaa siirrettyjen liikennevakuutusten kantojen hoitamisesta selvitystilan tai konkurssin jälkeen (Liikennevakuutuslaki luku 7, 92 § [14]).

Lakisääteisissä vahinkovakuutuksissa yhteistakuujärjestelmä on eläkevakuutuksen yhteistakuujärjestelmää yksinkertaisempi, sillä kannan siirto vastuutaholle on ennalta määrätty. Eläkevakuutuksen kohdalla kannan siirto toiselle eläkelaitokselle voi olla haastava.

6.6 Vertailu työeläkevakuutuksen ja vahinkovakuutusten yhteistakuujärjestelmien välillä

Työeläkevakuutuksen ja lakisääteisten vahinkovakuutusten (työtapaturma- ja ammattitautivakuutus, liikennevakuutus, potilasvakuutus) yhteistakuujär-

jestelmät eroavat rakenteeltaan ja toiminnaltaan toisistaan.

Työeläkevakuutuksessa yhteistakuujärjestelmä perustuu siihen, että eläkevastuut pyritään siirtämään toiselle eläkevakuuttajalle. Vastuiden siirtäminen toiselle eläkevakuuttajalle edellyttää aina vastaanottavan eläkevakuuttajan suostumusta ja Finanssivalvonnan hyväksyntää (Laki työeläkevakuutusyhtiöistä 7 luku 22 § [11]). Eläkejärjestelmän yhteistakuumekanismi perustuu siihen, että muut eläkelaitokset vastaavat tietyin edellytyksin siirretyistä vastuista ja rahoittavat eläkkeitä yhteisvastuullisesti. Eläkesäätiöiden ja -kassojen osakkailla voi olla lisämaksuvelvollisuus. Hajautettu rakenne tuo järjestelmään joustavuutta mutta vaikeuttaa hallinnollisesti nopeaa reagointia kriisitilanteissa.

Vahinkovakuutuksissa taas yhteistakuujärjestelmä on selkeämmin rajattu ja hallinnollisesti suoraviivaisempi. Mikäli vakuutusyhtiö ajautuu selvitystilaan tai konkurssiin, siirretään vakuutuskanta ja omaisuus suoraan nimetyille vastuutaholle: Tapaturmavakuutuskeskukselle, Potilasvakuutuskeskukselle tai Liikennevakuutuskeskukselle. Näillä toimijoilla on lakisääteinen velvollisuus huolehtia korvaustoiminnasta ja niiden rahoitus turvataan yhteistakuumaksulla, joka peritään muilta vakuutusyhtiöiltä vakuutusmaksutulon mukaisessa suhteessa. Lisäksi yksittäisille vakuutuksenottajille voidaan määrätä lisävakuutusmaksuja.

Yhteistä molemmille järjestelmille on turvaavuusperiaate, jonka mukaan maksujen tulee kattaa kaikki järjestelmän kustannukset ja turvata vakuutettujen edut. Keskeinen ero on siinä, että vahinkovakuutusten yhteistakuujärjestelmä on suunniteltu nopeampaan reagointiin ja sillä on selkeä toimijarakenne, kun taas työeläkevakuutuksessa painottuu pidemmän aikavälin vastuunjako ja osittain markkinaehtoinen, harkinnanvarainen kannansiirto. Eläkejärjestelmän yhteisvastuu ulottuu laajemmalle, mutta se voi johtaa siihen, että myös hyvin hoidetut laitokset joutuvat vastaamaan muiden laitosten riskeistä.

Taulukko 1: Vertailu työeläkevakuutuksen ja vahinkovakuutusten yhteistakuujärjestelmien välillä

Yhteistakuujärjestelmä	Työeläkevakuutus	Lakisääteiset vahinkovakuutukset
Kannan siirto	Edellyttää toisen eläkelaitoksen suostumusta ja finanssivalvonnan hyväksyntää	Kanta siirtyy suoraan lakisääteiselle vastuutoimijalle
Rahoitus	Muiden eläkelaitosten yhteisvastuu + mahdollinen lisämaksu osakkaille	Muiden vakuutusyhtiöiden yhteistakuumaksu + mahdollinen lisävakuutusmaksu vakuutuksenottajille
Lisämaksuvelvollisuus	Osakkaille eläkesäätiöissä ja -kassoissa	Vakuutuksenottajille, jotka ovat hyötäneet alhaisista maksuista tai käyttäneet vaikutusvaltaa
Turvaavuusperiaate	Käytössä	Käytössä
Hallinnollinen rakenne	Hajautettu, useita toimijoita	Keskitetty vastuutaho järjestelmän sisällä
Reagointi selvitystilaan	Hidas ja monivaiheinen prosessi	Nopea ja ennalta määriteltä prosessi
Kuluttajavastuu	Ei lisämaksua kuluttajille	Ei lisämaksua kuluttajille tai kuluttajaan rinnastettaville
Sijoitusriskin vaikutus	Voi aiheuttaa osakkaille taloudellista vastuuta	Ei aiheuta lisävastuuta kuluttajille sijoitustapioista

Viitteet

- [1] Eläketurvakeskus. Eläkejärjestelmän kuvaus. Saatavissa: <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elaketurva/elaketurva-kokonaisuutena/elakejarjestelman-kuvaus/>. Viitattu: 3.8.2022.
- [2] Eläketurvakeskus. Julkisten alojen eläkelaitokset. Saatavissa: <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/hallinto-ja-valvonta/elakejarjestelman-toimijat/julkisten-alojen-elakelaitokset/>. Viitattu: 26.3.2025.
- [3] Eläketurvakeskus. Rahoitusperiaatteet. Saatavissa: <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/rahoitus-ja-sijoitustoiminta/rahoitusperiaatteet/>. Viitattu: 3.8.2022.
- [4] Eläketurvakeskus. Rahoitus- ja sijoitustoiminta. Saatavissa: <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/rahoitus-ja-sijoitustoiminta/>. Viitattu: 3.8.2022.
- [5] Eläketurvakeskus. Työeläkejärjestelmän valvojat. Saatavissa: <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/hallinto-ja-valvonta/tyoelakejarjestelman-valvojat/>. Viitattu: 15.7.2022.
- [6] Eläketurvakeskus. Työeläkevakuuttamisen valvonta. Saatavissa: <https://www.etk.fi/palvelut-asiantuntijoille/tyoelakevakuuttamisen-valvonta/>. Viitattu: 15.7.2022.
- [7] Finanssivalvonta. Tietoa Finanssivalvonnasta. Saatavissa: <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssivalvonta/>. Viitattu: 15.7.2022.
- [8] Laki eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta. 20.3.2015/315.
- [9] Laki eläkesäätiöistä ja eläkekassoista. 946/2021.
- [10] Laki Eläkevakuutusosakeyhtiö Kansan vakuutuskantaa vastaanottaneiden eläkelaitosten saamisten kuolettamisesta. 898/2004.
- [11] Laki työeläkevakuutusyhtiöistä. 25.4.1997/354.
- [12] Liikennevakuutuskeskus. Ajoneuvon vakuutuksen laiminlyönti. Saatavissa: <https://www.lvk.fi/ajoneuvon-vakuuttaminen/vakuuttamisvelvollisuuden-laiminlyonti/>. Viitattu: 26.7.2023.

- [13] Liikennevakuutuskeskus. Velvollisuus ajoneuvon vakuuttamiseen. Saatavissa: <https://www.lvk.fi/ajoneuvon-vakuuttaminen/ajoneuvon-vakuuttamisvelvollisuus/>. Viitattu: 26.7.2023.
- [14] Liikennevakuutuslaki. 17.6.2016/460.
- [15] Mäkinen, H. Työeläkkeiden kustannusten jako. Eläketurvakeskuksen käsikirjoja. 2018.
- [16] Saraste, L. Keskustelupaperi yhteistakuujärjestelmien rakentamiseen liittyvistä näkökannoista Suomen erityispiirteet huomioiden. 2020.
- [17] Työeläkevakuuttajat TELA. Eläkekassa Oman eläkevastuiden siirto. Saatavissa: <https://www.tela.fi/ajankohtaista/qa-tietopaketit/elakekassa-oma/>. Viitattu: 15.7.2022.
- [18] Potilasvakuutuskeskus. Potilasvakuutus. Saatavissa: <https://www.pvk.fi/terveydenhuolto/potilasvakuutus/>. Viitattu: 26.7.2023.
- [19] Potilasvakuutuslaki. 22.8.2019/948.
- [20] Tapaturmavakuutuskeskus. Työtapaturma- ja ammattitautivakuutus lyhyesti. Saatavissa: <https://www.tvk.fi/vakuuttaminen/vakuutuksesta-lyhyesti/>. Viitattu: 26.7.2023.
- [21] Työntekijän eläkelaki. 395/2006.
- [22] Työtapaturma- ja ammattitautilaki. 459/2015.
- [23] Vakuutuskassalaki. 948/2021.
- [24] Vakuutusyhtiölaki. 521/2008.
- [25] VakO 4616:2018.
- [26] Valtion Eläkerahasto. Saatavilla: <https://www.ver.fi/fi-FI>. Viitattu 7.6.2025.